

22. Fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarının incelenmesi¹

Abdurrahman TÜRKER²

Çiğdem KARABACAK ATAY³

Mevlüt GÜNDÜZ⁴

APA: Türker, A. & Karabacak Atay, Ç. & Gündüz, M. (2023). Fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarının incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 404-422. DOI: 10.29000/rumelide.1369527.

Öz

Bu araştırmanın amacı geleceği şekillendirmede önemli bir misyonu olan fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarını ortaya çıkarmak ve bu bağlamda bazı öneriler geliştirmektir. Bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel model kullanılmıştır. Araştırma, 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı güz döneminde Süleyman Demirel Üniversitesi ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde öğrenim gören fen bilgisi öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenini, Türkiye’de bulunan devlet üniversitelerinde okuyan fen bilgisi öğretmen adayları oluşturmaktadır. Evren çok geniş olduğu için örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın ulaşılabilirliği göz önünde bulundurularak kolay ulaşılır örneklem seçilmiştir. Bu araştırmada kullanılmak için araştırmacı tarafından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bir tutum anketi geliştirilmiştir. Tutum anketi geliştirilirken; “1” Hiçbir Zaman, “2” Kararsızım, “3” Kısmen, “4” Genellikle, “5” Her Zaman gibi 5’li likert tipi dereceleme yapılmıştır. Anketin geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek için 120 öğrenciyle ön uygulama yapılmıştır. Ankete yapılan güvenilirlik sonucunda Cronbach alpha değeri ,89 bulunmuştur. Anketin geçerliliğini belirlemek amacıyla ise faktör analizi yapılmıştır. Fen bilgisi öğretmen adayları, anketteki 37 maddeye genellikle olumlu düzeyde cevap vermişlerdir. Ortalamaya bakıldığında ise beşli likert tipi ankete göre 4,13 gibi yükseğe yakın bir değer bulunmuştur. Bu ortalama “genellikle” aralığına denk gelmektedir. Değişkenler açısından bakıldığında şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Çoğu değişken açısından fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmemektedir. Sadece cinsiyet ve bu derste değer eğitimi verilip verilmemesi açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Fen bilgisi öğretmen adayları, değer eğitimi, değer yargıları, değer

An analysis on value judgments' of science teacher candidates'

Abstract

The aim of this research is to reveal the value judgments of pre-service science teachers, who have an important mission in shaping the future, and to develop some suggestions in this context. In this research, descriptive model is used. The research was conducted at Süleyman Demirel University and

¹ Bu makale, bir yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, (Isparta, Türkiye), abdurrahmanturker88@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4810-8550 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 18.08.2023-kabul tarihi: 20.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1369527]

³ Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi (Burdur, Türkiye), ckatay@mehmetakif.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7226-9971

⁴ Doç.Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi (Isparta, Türkiye), mevlutgunduz@sdu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5823-190X

Burdur Mehmet Akif Ersoy University in the fall semester of 2018-2019 academic year. Research population consists of science teachers studying at state universities in Turkey. Sampling method is used due to the wide range of population. Considering the accessibility of the study, convenience sampling method is used. An attitude scale has been developed by the researcher for use in this research, which aims to reveal the value judgments of prospective science teachers. 5 point Likert scale; "1" never, "2" rarely, "3" occasionally, "4" frequently, "5" very frequently is used. In order to determine the validity and reliability of the scale, pre-application was performed with 120 students. As a result of the reliability of the scale, the Cronbach alpha value was ,89. Factor analysis was performed in order to determine the validity of the scale. Science teacher candidates generally responded positively to the 37 items in the survey. According to the five-point Likert-type scale, a value close to 4,13 was found. This average corresponds to "frequently" range. When looked at in terms of variables, the following results emerged. Value judgments of science teacher candidates do not change in terms of most variables. A significant difference emerged only in terms of gender and whether or not values education was given in this course.

Keywords: Candidate science teachers, value education, value judgement

1.Giriş

Değer terim anlamıyla bizlerin, nesne, insan, fikir, durum ve hareketi iyi, kötü, istenen ve istenmeyen vb. yargılarını meydana getiren standartlarını ve prensiplerini anlatır (Halstead ve Taylor, 2000, s. 169). İlgili literatüre göz atıldığında, (Yılmaz, 2009) ilkokul öğretmenlerinin değer tercihlerini ve (Dönmez ve Cömert, 2007) değer sistemlerini cinsiyet, kıdem yılı ve medeni durum gibi değişkenler açısından inceleyen çalışmalara rastlanmaktadır.

Ayrıca değerler eğitime yönelik olarak ilkokullarda görevli öğretmenlerin değer öğretimi yaparken kullandıkları etkinlikler (Akbaş, 2009), sosyal çevre, medya, aile, gibi okul dışındaki faktörlerin değerlerin kazandırılması açısından etkililiğini değerlendirmek (Kuş, 2009), Türkçe öğretmeni adaylarının "değer" kavramına yükledikleri anlamlar ve değer sıralamaları (Kolaç ve Karadağ, 2012), öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitime ilişkin görüşleri (Oğuz, 2012) gibi çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Değerler eğitiminde aile ve sosyal çevre etkisini ve bunların önemini ortaya koyan çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Gündüz, 2016; Beldağ, 2016; Öztürk ve Dilmaç, 2016; Ulusoy ve Arslan, 2016; Özkal ve Dal, 2015; Uzunkol, 2014; Meydan, 2014; Dereli, 2014; Yaşaroğlu, 2014; Aran ve Demirel, 2013; Yazar ve Yelken, 2011; Çengelci, 2010; Yiğittir, 2010; Kuş, 2009; Tay ve Yıldırım, 2009; Fidan, 2009; Senemoğlu ve İşcan, 2009; Dilmaç ve Deniz, 2009; Turan ve Aktan, 2008; Demircioğlu ve Tokdemir, 2008; Tepecik, 2008; Berkowitz ve Bier, 2005; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Ancak literatürde, fen bilgisi öğretmen adayları veya fen bilgisi öğretmenlerine yönelik değerler eğitimi bakımından çok fazla bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Öğrenci okuldaki etkinliklerle değer ve ahlak kavramlarını öğrenir ve geliştirir. Bu tür etkinlikler değer eğitimi adı altında isimlendirilir (Lovat, 2011). Bilgi, dürüstlük, şefkat ve öz disiplinle harmanlanan bir karakter iyi olması istenilen bir durumdur. Erdemli olan insanlar iyi bir karakter sahibidir (Lickona, 1992). Ülkemizde son zamanlarda değerler eğitime verilen önem ve bilincin bu bağlamda arttığı görülmektedir (Gündüz, 2016).

Bir meslek olarak öğretmenlik birden fazla değeri içerisinde barındırmaktadır. Örnek vermek gerekirse; dürüst olmak, çalışkan olmak, adil olmak, açıklık, bilimsel olma, insana saygılı olma, fedakâr olma vb. değerler öğretmenlik mesleğinin barındırdığı değerlerin ilk sıralarında bulunur (Yılmaz, 2015). Bu bağlamda öğretmenler, değerlerin etkili ve planlı bir şekilde kazandırılmasında büyük rol oynamaktadır. Öğretmenlerin gerek ders esnasında gerekse ders dışında değerleri doğru aktarması gerekmektedir. Değer eğitiminde öğretmenin amacı, öğrencinin kendi değer yargılarını oluşturmasına ve yaşam biçimine dönüştürmesine yardımcı olmaktır.

Öğretmen adaylarının benimsediği kişisel değerlerin yanı sıra, öğretmenliğin gerektirdiği mesleki değerlerin hangileri olduğu, bu değerlerin nasıl kazandırılması gerektiği gibi durumlar da eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahiptir. Bu durum, diğer derslerde uzun yıllardır çalışılan bir konu olduğu için, araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Ancak fen bilimleri programında değer eğitimine 2017 yılında yer verildiği için henüz yeterince bu konu üzerinde çok fazla araştırma yapılmamıştır. Bu araştırmayla birlikte literatürde bir nevi boşluk oluşturan bu konuyla ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalara rehberlik etmesi ve farkındalık yaratması açısından çalışma önem kazanmaktadır.

Bu gibi nedenlerden dolayı bu araştırmanın amacı, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarını ortaya çıkarmak ve değer eğitimi bağlamında analizini yapmaktır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Cinsiyet açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
2. Yakın çevresinde fen bilgisi öğretmeni olup olmaması açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
3. Fen bilimleri dersinde değer eğitiminin verilir verilmemesi açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
4. Sınıf düzeyi açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
5. İkamet ettiği bölge açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
6. Anne mesleği açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
7. Baba mesleği açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
8. Bu bölümü kaçınıcı girişte kazandığı açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
9. Kardeş sayısı açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
10. Bu bölümü niye seçtikleri açısından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargıları değişmekte midir?
11. Fen bilgisi öğretmen adayında bulunması gereken en önemli değerlerin ne olması gerektiği açısından, değer yargıları değişmekte midir?

2.Yöntem

2.1.Araştırmanın modeli

Fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarına ilişkin görüşlerinin bazı değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel model kullanılmıştır. Betimsel model, geçmiş zamanda ve şu zamanda mevcut bulunan vaziyeti, var olan olayı, grupları, objeleri özelliği birbirinden farklı değişkenler ile beraber gördüğü gibi betimler, resmeder, açıklar ve verileri meydana çıkarmak gibi amaçları olan bir araştırma yaklaşımıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008; Köklü, Büyüköztürk ve Bökeoğlu, 2006; Balcı, 2007; Ekiz, 2003).

2.2.Evren ve örneklem

Bu araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde Süleyman Demirel Üniversitesi ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenini, Türkiye’de bulunan devlet üniversitelerinde okuyan fen bilgisi öğretmen adayları oluşturmaktadır. Evren çok geniş olduğu için örneklem alma yoluna gidilmiştir. Araştırmanın ulaşılabilirliği göz önünde bulundurularak kolay ulaşılır örneklem seçilmiştir. Bu bağlamda Isparta’da bulunan Süleyman Demirel Üniversitesi ve Burdur’da bulunan Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir örneklemin tercih edilmesinin nedeni yakın olan, kolayca erişilen bir durum seçildiği içindir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın yapıldığı üniversitelerdeki fen bilgisi öğretmen adaylarının dağılımı aşağıdaki Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmanın yapıldığı üniversitelerdeki fen bilgisi öğretmen adaylarının dağılımı

	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
Mehmet Akif Ersoy Üniv.	f	%	f	%	f	%
1.sınıf	18	6	6	2	24	8
2.sınıf	41	13,7	13	4,4	54	18
3.sınıf	25	8,3	10	3,3	35	11,7
4.sınıf	52	17,3	17	5,7	69	23
Süleyman Demirel Üniv.						
1.sınıf	25	8,3	5	1,7	30	10
2.sınıf	28	9,3	2	0,7	30	10
3.sınıf	19	6,3	9	3	28	9,3
4.sınıf	22	7,3	8	2,7	30	10
Toplam	230	76,5	70	23,5	300	100

Tablo 1’de belirtildiği gibi çalışmaya katılanların %60,67’sini Burdur MAKÜ’de okuyan, %39,33’ünü SDÜ’de okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Katılım %76,5 kadın, %23,5 erkek, katılanların %18’ini 1. Sınıf, %28’ini 2. Sınıf, %21’ini 3. Sınıf, %33’ünü 4. Sınıf oluşturmaktadır.

2.3. Veri toplama araçları

Bu araştırmada kullanılmak için araştırmacı tarafından, fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bir tutum anketi geliştirilmiştir. Tutum anketi geliştirilirken; “1” Hiçbir Zaman, “2” Kararsızım, “3” Kısmen, “4” Genellikle, “5” Her Zaman gibi 5’li likert tipi dereceleme yapılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde adayların bazı özelliklerini belirlemeye yönelik cinsiyet, sınıf, ikamet, yakın çevrede fen bilgisi öğretmeni var mı?, anne mesleği, baba mesleği, bu bölümü kaçınıcı girişte kazandınız?, kardeş sayısı, bu bölümü niye seçtiniz?, sizce bir fen bilgisi öğretmeninde değerlerden hangisi daha çok olmalıdır?, fen bilimleri dersinde değer eğitimi sizce verilmeli midir? gibi değişkenlere yer verilirken; ikinci bölümde adayların değer yargılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan 42 maddeye yer verilmiştir. Fen bilgisi öğretmen adaylarıyla yüz yüze görüşme yapılarak anket için madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra Süleyman Demirel Üniversitesi ve Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesindeki bu alanla ilgili 3 öğretim üyesiyle görüşülerek uzman görüşü alınarak ankete son hali verilmiştir.

Anketin geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek için 120 öğrenciyle ön uygulama yapılmıştır. Ankete yapılan güvenilirlik sonucunda alpha değeri ,89 bulunmuştur. Anketin geçerliliğini belirlemek amacıyla ise faktör analizi yapılmıştır. Analize başlamadan önce anketin faktörleştirmeye uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO ve Bartlett's test sonuçlarına bakılmıştır. Analiz sonucunda KMO (,888) ve Bartlett's değerleri, ankete ait verilerin faktörleştirmeye uygun olduğunu göstermiştir. Faktör analizi sonucunda 42 maddeden oluşan anketteki maddelerin, faktör yükleri ,40'ın altında olan 5 madde (7,10,12,15 ve 21. Maddeler) çıkarılmış ve ankete son hali verilmiştir. Faktör analizi gruplara ayırmak amacıyla değil sadece faktör yüklerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

2.4. Verilerin analizi

Fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarını incelemek için yapılan bu araştırmada tutum anketine verilen cevaplar öncelikle “1” Hiçbir Zaman, “2” Kararsızım, “3” Kısmen, “4” Genellikle, “5” Her Zaman şeklinde kodlanmış ve SPSS programına aktarılmıştır. Daha sonra veriler çözümlenirken aritmetik ortalama, frekans, yüzde, faktör yükleri, t testi ve anova istatistik işlemleri kullanılmıştır. T testi iki ayrı ortalama arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını ortaya çıkarmak için, anova ise daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için kullanılmıştır.

3. Bulgular ve yorum

Bu bölümde, öncelikle fen bilgisi öğretmen adaylarının ankete verdikleri cevapların tamamı frekans, yüzde, ortalama ve faktör yükü olarak gösterilmiştir. Daha sonra ise değişkenler, alt problemler açısından incelenerek anlamlı fark olup olmadığı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Anket sonuçları

SN	Önermeler	fy	1: Hiçbir zaman 3: Kısmen 5: Her zaman					$\bar{X}$	
			2: Kararsızım 4: Genellikle	1	2	3	4		5
1	Anlattığım konu içerik olarak kişisel görüşlerime uymasa bile, programa uygun şekilde anlatırım.	,722	f	13	31	71	106	79	3,69
			%	4,3	10,3	23,7	35,3	26,3	

2	Anlattığım konu deneylerle daha iyi anlaşılacaksa, iş yüküm artsa bile deney yaparım.	,631	f	-	10	18	100	172	4,44
			%		3,3	6,0	33,3	57,3	
3	Yaptığım deneyin sonucu beklenenden farklı çıksa da sonucu değiştirmem.	,747	f	57	73	84	55	30	2,89
			%	19,0	24,3	28,0	18,3	10,0	
4	Anlattığım konuların doğruluğuna inanırım.	,736	f	3	10	48	150	89	4,04
			%	1,0	3,3	16,0	50,0	29,7	
5	Bütün öğrencilere eşit söz hakkı veririm.	,526	f	1	9	12	94	184	4,50
			%	,3	3,0	4,0	31,3	61,3	
6	Derse katılmak istemeyen öğrencileri istekli hale getirmeye çalışırım.	,412	f	3	4	17	93	183	4,49
			%	1,0	1,3	5,7	31,0	61,0	
7	Dersin düzenini bozan her öğrenciye aynı şekilde tepki veririm.	,410	f	18	22	55	81	124	3,90
			%	6,0	7,3	18,3	27,0	41,3	
8	Fen bilimleri ile günlük yaşam problemlerini ilişkilendirebilirim.	,424	f	1	5	30	134	130	4,29
			%	,3	1,7	10,0	44,7	43,3	
9	Bilim ve teknolojideki yenilikleri takip ederim.	,473	f	-	14	43	128	115	4,14
			%		4,7	14,3	42,7	38,3	
10	Deneylerde yapılandırmacı yaklaşıma uygun davranırım.	,612	f	1	13	47	135	104	4,09
			%	,3	4,3	15,7	45,0	34,7	
11	Öğrencileri sorumluluk almaya teşvik ederim.	,594	f	-	6	35	111	148	4,33
			%		2,0	11,7	37,0	49,3	
12	Öğrenciler arasında cinsiyet ayrımı yapmam.	,677	f	8	3	24	50	215	4,53
			%	2,7	1,0	8,0	16,7	71,7	
13	Yaptığım deneyi anlatırım konu anlaşılmadıysa tekrar anlatırım.	,529	f	2	4	25	73	196	4,52
			%	,7	1,3	8,3	24,3	65,3	
14	Bilemediğim bir soruyla karşılaştığımda, bilmediğimi rahatlıkla söylerim.	,794	f	10	25	75	96	94	3,79
			%	3,3	8,3	25,0	32,0	31,3	
15	Öğrenciler soru sorduğunda içtenlikle açıklama yaparım.	,508	f	3	3	23	101	170	4,44
			%	1,0	1,0	7,7	33,7	56,7	
16	Laboratuvar- ders materyal eksikliklerini temin etmek için çabalarım.	,718	f	1	9	26	109	155	4,36
			%	,3	3,0	8,7	36,3	51,7	
17	Doğada yaşayan her canlının yaşam hakkına saygı duyarım.	,678	f	6	7	24	68	195	4,46
			%	2,0	2,3	8,0	22,7	65,0	
18	Doğadaki canlı cansız tüm varlıkların faydalı olduğuna inanırım.	,667	f	2	5	35	92	166	4,38
			%	,7	1,7	11,7	30,7	55,3	
19	Doğadaki tüm varlıkların faydalarından derste bahsederim.	,419	f	-	13	56	114	117	4,11
			%		4,3	18,7	38,0	39,0	
20	Çevre problemine karşı mücadelede aktif rol alırım.	,545	f	6	14	61	116	103	3,98
			%	2,0	4,7	20,3	38,7	34,3	
21		,596	f	9	16	101	108	66	3,68

	Kitaplardaki tüm bilgileri sorgulamaya çalışırım.		%	3,0	5,3	33,7	36,0	22,0	
22	Kitaptaki bilgilerle kendi görüşlerimi kıyaslarım.	,583	f	4	17	65	147	67	3,85
			%	1,3	5,7	21,7	49,0	22,3	
23	Atıkların dönüştürülmesinin milli ekonomiye fayda sağlayacağına inanırım.	,390	f	-	9	38	91	162	4,35
			%		3,0	12,7	30,3	54,0	
24	Ulusal ve küresel çevre sorunlarını bilirim.	,608	f	2	11	80	128	79	3,90
			%	,7	3,7	26,7	42,7	26,3	
25	Ulusal ve küresel çevre sorunlarına çözüm yollarını araştırırım.	,810	f	6	20	79	128	67	3,76
			%	2,0	6,7	26,3	42,7	22,3	
26	Yaşadığım çevrede geri dönüşüm uygulamalarını hayata geçiririm.	,505	f	4	15	71	113	97	3,94
			%	1,3	5,0	23,7	37,7	32,3	
27	Dünyadaki bir çevre probleminin ülkemizi nasıl etkileyebileceğine ilişkin çıkarımda bulunurum.	,524	f	1	14	71	123	91	3,96
			%	,3	4,7	23,7	41,0	30,3	
28	Çevremde bulunan bitki ve hayvanlara saygıyla davranırım.	,543	f	2	7	30	96	165	4,38
			%	,7	2,3	10,0	32,0	55,0	
29	Nesli tükenmekte olan canlıların korunmasına ilişkin öneriler sunarım.	,652	f	9	13	52	108	118	4,04
			%	3,0	4,3	17,3	36,0	39,3	
30	Yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılmasının ülke ekonomisine katkılarını bilirim.	,607	f	3	9	53	126	109	4,09
			%	1,0	3,0	17,7	42,0	36,3	
31	Doğal varlıkların korunması için bireysel ve işbirlikçi çözümler üretirim.	,758	f	4	14	54	140	88	3,98
			%	1,3	4,7	18,0	46,7	29,3	
32	Teknolojiyi kullanırken kendime, topluma ve yasalara karşı sorumlu olduğumu bilirim.	,640	f	3	12	35	108	142	4,24
			%	1,0	4,0	11,7	36,0	47,3	
33	Çevremdekileri olduğu gibi kabul ederim.	,641	f	17	27	41	114	101	3,85
			%	5,7	9,0	13,7	38,0	33,7	
34	Görevimi yerine getirirken kuralların dışına çıkmam.	,591	f	2	13	53	127	105	4,06
			%	,7	4,3	17,7	42,3	35,0	
35	Öğrencileri değerlendirirken tarafsız davranırım.	,666	f	2	2	28	74	194	4,52
			%	,7	,7	9,3	24,7	64,7	
36	Öğretmenlik mesleğini topluma hizmet için kullanırım.	,751	f	2	3	22	99	174	4,46
			%	,7	1,0	7,3	33,0	58,0	
37	Yaptığım işten mutluluk duyarım.	,756	f	2	6	23	81	188	4,49
			%	,7	2,0	7,7	27,0	62,7	

Yukarıdaki ankette fen bilgisi öğretmen adaylarının verdikleri cevaplarda yüksek ortalama ile ön plana çıkan maddelere göz atıldığında;

Anketin 12. maddesinde (Öğrenciler arasında cinsiyet ayrımı yapmam) 4,53 ortalama ile yüksek oranda bu değerlerin kendilerinde bulduklarına inanmaktadırlar. Öğretmen adaylarının %71,7 (n=215) her

zaman, %16,7 (n=50) genellikle, %8,0 (n=24) kısmen, %1,0 (n=3) kararsızım, %2,7 (n=8) hiçbir zaman olduğunu ifade etmişlerdir. Anketin 13. maddesinde (Yaptığım deneyi anlatırım konu anlaşılmadıysa tekrar anlatırım) de 4,52 ortalama ile yüksek oranda bu değerlerin kendilerinde bulduklarına inanmaktadırlar. Öğretmen adaylarının %65,3 (n=196) her zaman, %24,3 (n=73) genellikle, %8,3 (n=25) kısmen, %1,3 (n=4) kararsızım, %0,7 (n=2) hiçbir zaman olduğunu ifade etmişlerdir. Anketin 35. maddesinde (Öğrencileri değerlendirirken tarafsız davranırım) de aynı 13. madde gibi 4,52 ortalama ile yüksek oranda bu değerlerin kendilerinde bulduklarına inanmaktadırlar. Öğretmen adaylarının %64,7 (n=194) her zaman, %24,7 (n=74) genellikle, %9,3 (n=28) kısmen, %0,7 (n=2) kararsızım, %0,7 (n=2) hiçbir zaman olduğunu ifade etmişlerdir.

Yukarıdaki ankette fen bilgisi öğretmen adaylarının verdikleri cevaplarda düşük ortalamayla ön plana çıkan maddelere göz atıldığında;

Anketin 1. maddesinde (Anlattığım konu içerik olarak kişisel görüşlerime uymasa bile, programa uygun şekilde anlatırım) 3,69 ortalama ile yine düşük oranda bu değerlerin kendilerinde bulduklarına inanmaktadırlar. Öğretmen adaylarının %26,3 (n=79) her zaman, %35,3 (n=106) genellikle, %23,7 (n=71) kısmen, %10,3 (n=31) kararsızım, %4,3 (n=13) hiçbir zaman olduğunu ifade etmişlerdir. Anketin 21. maddesinde (Kitaplardaki tüm bilgileri sorgulamaya çalışırım) 3,68 ortalama ile düşük oranda bu değerlerin kendilerinde bulduklarına inanmaktadırlar. Öğretmen adaylarının %22,0 (n=66) her zaman, %36,0 (n=108) genellikle, %33,7 (n=101) kısmen, %5,3 (n=16) kararsızım, %3,0 (n=9) hiçbir zaman olduğunu ifade etmişlerdir. Anketin 3. maddesinde (Yaptığım deneyin sonucu beklenenden farklı çıksa da sonucu değiştirmem) 2,89 ortalama ile en düşük oranda bu değerlerin kendilerinde bulduklarına inanmaktadırlar. Bu ortalama diğer maddelere göre bariz oranda düşüklük göstermektedir. Öğretmen adaylarının %10,0 (n=30) her zaman, %18,3 (n=55) genellikle, %28,0 (n=84) kısmen, %24,3 (n=73) kararsızım, %19,0 (n=57) hiçbir zaman olduğunu ifade etmişlerdir.

3.1. Birinci alt amaç açısından bulgular

Tablo 3. Cinsiyet açısından öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	t değeri
Erkek	70	3,99	,53	,003
Kadın	230	4,17	,40	

Tablo 3'te belirtildiği gibi, kadın öğretmen adaylarının verdikleri cevapların ortalaması 4,17, standart sapması 0,40 iken; erkek öğretmen adaylarının ortalaması 3,99, standart sapması 0,53 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan t testi sonucu ise, 003 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark ,05 düzeyinde ($p < 0,05$) anlamlıdır. Diğer bir deyişle, kadın öğretmen adaylarının anketteki maddelerin kendinde bulduklarına inanma durumları, erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu düzeydedir. Bu durum kadın öğretmen adaylarının fen bilimleri dersini işlerken değerlere daha çok dikkat ettiklerini de göstermektedir.

3.2. İkinci alt amaç açısından bulgular

Tablo 4. Yakın çevrede fen bilgisi öğretmeni var mı? değişkeni açısından öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	t değeri
Var	20	4,15	,38	,862
Yok	280	4,13	,44	

Tablo 4'te belirtildiği gibi, yakın çevresinde fen bilgisi öğretmeni olan öğretmen adaylarının verdikleri cevapların ortalaması 4,15, standart sapması 0,38 iken; olmayan öğretmen adaylarının ortalaması 4,13, standart sapması 0,44 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan t testi sonucu ise, 862 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark, 05 düzeyinde ($p>0,05$) anlamsızdır. Diğer bir deyişle, ankette bulunan maddelere öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar değer eğitimi bağlamında, yakın çevrede fen bilgisi öğretmeni bulunup bulunmamasına göre değişmemektedir.

3.3. Üçüncü alt amaç açısından bulgular

Tablo 5. Fen bilimleri dersinde değer eğitimi sizce verilmeli midir? değişkeni açısından öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	t değeri
Evet	278	4,15	,41	,003
Hayır	22	3,86	,63	

Tablo 5'te belirtildiği gibi, evet diyen öğretmen adaylarının verdikleri cevapların ortalaması 4,15, standart sapması 0,41 iken; hayır diyen öğretmen adaylarının ortalaması 3,86, standart sapması 0,63 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan t testi sonucu ise, 003 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark, 05 düzeyinde ($p<0,05$) anlamlıdır. Diğer bir deyişle, evet diyen öğretmen adaylarının anketteki maddelerin kendinde bulduklarına inanma durumları, hayır diyen öğretmen adaylarına göre daha olumlu düzeydedir. Bu durum evet diyen öğretmen adaylarının fen bilimleri dersini işlerken değerleri daha çok önemsediklerini gösterebilir.

3.4. Dördüncü alt amaç açısından bulgular

Tablo 6. Okuduğu sınıf düzeyi değişkenine bağlı olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
1.sınıf (1)	54	4,08	,56	,270	Yok
2.sınıf (2)	84	4,14	,42		
3.sınıf (3)	63	4,14	,31		
4.sınıf (4)	99	4,14	,46		

Tablo 6'da belirtildiği gibi, ankette belirtilen maddelere fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında; 1. sınıfların ortalaması 4,08, standart sapması 0,56; 2. sınıfların ortalaması 4,14, standart sapması 0,42; 3.sınıfların ortalaması 4,14, standart sapması 0,31; 4.sınıfların

ortalaması 4,14, standart sapması 0,46 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise, 270 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark, 05 düzeyinde, anlamsızdır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının anketteki maddelere verdikleri cevaplar değer eğitimi bağlamında sınıf düzeyine göre farklılık göstermemektedir.

3.5.Beşinci alt amaç açısından bulgular

Tablo 7. İkamet ettiği bölgeye bağlı olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

		N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
Akdeniz	(1)	150	4,12	,44	1,415	Yok
Ege	(2)	73	4,09	,39		
İç Anadolu	(3)	45	4,19	,41		
Doğu Anadolu	(4)	6	4,11	,31		
Marmara	(5)	19	4,27	,35		
Güneydoğu Anadolu	(6)	7	3,81	1,05		

Tablo 7'de belirtildiği gibi, ankette belirtilen maddelere fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında; Akdeniz bölgesinde ikamet edenlerin ortalaması 4,12, standart sapması 0,44; Ege bölgesinde ikamet edenlerin ortalaması 4,09, standart sapması 0,39; İç Anadolu bölgesinde ikamet edenlerin ortalaması 4,19, standart sapması 0,41; Doğu Anadolu bölgesinde ikamet edenlerin ortalaması 4,11, standart sapması 0,31; Marmara bölgesinde ikamet edenlerin ortalaması 4,27, standart sapması 0,35; Güneydoğu Anadolu bölgesinde ikamet edenlerin ortalaması 3,81, standart sapması 1,05 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise, 1,415 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark ,05 düzeyinde, anlamsızdır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının anketteki maddelere verdikleri cevaplar değer eğitimi bağlamında ikamet ettiği bölgeye göre farklılık göstermemektedir.

3.6.Altıncı alt amaç açısından bulgular

Tablo 8. Anne mesleğine bağlı olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

		N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
Ev hanımı	(1)	261	4,12	,43	1,186	Yok
Memur	(2)	16	4,02	,52		
İşçi	(3)	17	4,22	,45		
Esnaf	(4)	3	4,58	,57		
Serbest meslek	(5)	3	4,10	,46		

Tablo 8'de belirtildiği gibi, ankette belirtilen maddelere fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında; anne mesleği ev hanımı olanların ortalaması 4,12, standart sapması 0,43; anne mesleği memur olanların ortalaması 4,02, standart sapması 0,52; anne mesleği işçi olanların ortalaması 4,22, standart sapması 0,45; anne mesleği esnaf olanların ortalaması 4,58, standart sapması

0,57; anne mesleği serbest meslek olanların ortalaması 4,10, standart sapması 0,46 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise, 1,186 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark ,05 düzeyinde, anlamsızdır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının anketteki maddelere verdikleri cevaplar değer eğitimi bağlamında anne mesleğine göre farklılık göstermemektedir.

3.7.Yedinci alt amaç açısından bulgular

Tablo 9. Baba mesleğine bağlı olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
Memur (1)	52	4,09	,47	3,175	Yok
İşçi (2)	117	4,22	,40		
Esnaf (3)	43	4,10	,32		
Serbest meslek (4)	88	4,04	,49		

Tablo 9'da belirtildiği gibi, ankette belirtilen maddelere fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında; baba mesleği memur olanların ortalaması 4,09, standart sapması 0,47; baba mesleği işçi olanların ortalaması 4,22, standart sapması 0,40; baba mesleği esnaf olanların ortalaması 4,10, standart sapması 0,32; baba mesleği serbest meslek olanların ortalaması 4,04, standart sapması 0,49 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise, 3,175 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark ,05 düzeyinde, anlamsızdır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının anketteki maddelere verdikleri cevaplar değer eğitimi bağlamında baba mesleğine göre farklılık göstermemektedir.

3.8.Sekizinci alt amaç açısından bulgular

Tablo 10. Bu bölümü kaçınıcı girişte kazandıklarına bağlı olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
1. girişimde	207	4,14	,44	,276	Yok
2. girişimde	87	4,09	,44		
3. girişimde	4	4,20	,47		
4. girişimde	2	4,13	,00		

Tablo 10'da belirtildiği gibi, ankette belirtilen maddelere fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında; 1. girişte kazananların ortalaması 4,14, standart sapması 0,44; 2. girişte kazananların ortalaması 4,09, standart sapması 0,44; 3. girişte kazananların ortalaması 4,20, standart sapması 0,47; 5. girişte kazananların ortalaması 4,13, standart sapması 0,00 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise ,276 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark ,05 düzeyinde, anlamsızdır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının anketteki maddelere verdikleri cevaplar değer eğitimi bağlamında bu bölümü kaçınıcı girişte kazandıklarına göre farklılık göstermemektedir.

3.9. Dokuzuncu alt amaç açısından bulgular

Tablo 11. Kardeş sayısına bağlı olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
1 kardeş	104	4,20	,41	2,524	Yok
2 kardeş	91	4,11	,43		
3 kardeş	55	4,17	,35		
4 kardeş	26	3,95	,46		
5 ve üstü kardeş	24	4,00	,64		

Tablo 11’de belirtildiği gibi, ankette belirtilen maddelere fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında; 1 kardeşi olanların ortalaması 4,20, standart sapması 0,41; 2 kardeşi olanların ortalaması 4,11, standart sapması 0,43; 3 kardeşi olanların ortalaması 4,17, standart sapması 0,35; 4 kardeşi olanların ortalaması 3,95, standart sapması 0,46; 5 ve daha fazla kardeşi olanların ortalaması 4,00, standart sapması 0,64 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise, 2,524 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark ,05 düzeyinde, anlamsızdır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının anketteki maddelere verdikleri cevaplar değer eğitimi bağlamında kardeş sayısına göre farklılık göstermemektedir.

3.10. Onuncu alt amaç açısından bulgular

Tablo 12. Bu bölümü niye seçtiklerine bağlı olarak öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
Puanım bu bölüme yettiği için	112	4,15	,44	3,283	Yok
Memleketime yakın olduğu için	19	3,79	,44		
Aileden ayrı kalmak için	2	3,70	,07		
Sevdiğim için	101	4,19	,47		
Herhangi bir neden için değil	41	4,07	,40		
Boşta kalmamak için	25	4,17	,25		

Tablo 12’de belirtildiği gibi, ankette belirtilen maddelere fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında; puanım bu bölüme yettiği için diyenlerin ortalaması 4,15, standart sapması 0,44; memleketime yakın olduğu için diyenlerin ortalaması 3,79, standart sapması 0,44; aileden ayrı kalmak için diyenlerin ortalaması 3,70, standart sapması 0,07; sevdiğim için diyenlerin ortalaması 4,19, standart sapması 0,47; herhangi bir neden için değil diyenlerin ortalaması 4,07, standart sapması 0,40; boşta kalmamak için diyenlerin ortalaması 4,17, standart sapması 0,25 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise, 3,283 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark ,05 düzeyinde, anlamsızdır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının anketteki maddelere verdikleri cevaplar değer eğitimi bağlamında bu bölümü niye seçtiklerine göre farklılık göstermemektedir.

3.11.On birinci alt amaç açısından bulgular

Tablo 13. Bir fen bilgisi öğretmen adayında en çok hangi değer bulunması gerektiği açısından verdikleri cevaplara göre ortalamalar arası fark tablosu

	N	$\bar{X}$	S.S	F	Anlamlı Fark (Tukey HSD)
Sabır (3)	28	4,14	,29	1,725	Yok
Sevgi (5)	11	4,27	,25		
Diğer değerler (9)	58	4,08	,42		
Vicdan (11)	17	4,27	,41		
Adalet (12)	14	4,18	,44		
Sorumluluk (13)	40	4,10	,40		
Bilimsellik (15)	122	4,09	,50		
Etik (16)	10	4,50	,34		

Tablo 13'te belirtildiği gibi, ankette belirtilen maddelere fen bilgisi öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında; sabır diyenlerin ortalaması 4,14, standart sapması 0,29; sevgi diyenlerin ortalaması 4,27, standart sapması 0,25; diğer değerler diyenlerin ortalaması 4,08, standart sapması 0,42; vicdan diyenlerin ortalaması 4,27, standart sapması 0,41; adalet diyenlerin ortalaması 4,18, standart sapması 0,44; sorumluluk diyenlerin ortalaması 4,10, standart sapması 0,40; bilimsellik diyenlerin ortalaması 4,09, standart sapması 0,50; etik diyenlerin ortalaması 4,50, standart sapması 0,34 olarak hesaplanmıştır. Ortalama puanlara uygulanan one-way anova testi sonucu ise, 1,725 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değere göre gruplar arasındaki fark ,05 düzeyinde, anlamsızdır. Diğer bir deyişle öğretmen adaylarının anketteki maddelere verdikleri cevaplar, değer eğitimi bağlamında fen bilgisi öğretmeninde en çok bulunması gereken değer açısından bariz bir farklılık göstermemektedir.

4.Sonuç, tartışma ve öneriler

Fen bilgisi öğretmen adaylarının değer yargılarını belirlemek amacıyla geliştirilen tutum anketinden elde edilen veriler analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Fen bilgisi öğretmen adayları, anketteki 37 maddeye genellikle olumlu düzeyde cevap vermiştir. Diğer bir deyişle anketteki değerleri, kendilerinde barındırdıklarına inandıkları görülmüştür. Ortalamaya bakıldığında ise 4,13 gibi yüksek bir değer bulunmuştur. Bu ortalama "genellikle" aralığına denk gelmektedir. Bir kişinin özellikle de öğretmen adayının bir değerini kendinde olduğunu düşünmesi, ileride öğrencilerine bu değeri aktarmada önemli bir yordayıcıdır. Altunay ve Yalçınkaya'nın (2011) yaptığı çalışmada da bu sonuçlara benzer bulgulara rastlanmıştır. Ancak Balay ve Kaya (2014)'nın çalışmasında ise öğretmen adaylarının değer yargılarının farklılaştığına yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Bu durum değerlerin zaman içinde geçirilen yaşantılara bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir.

Meydan ve Bahçe (2010), Fidan (2009)'ın yaptıkları çalışmalara da baktığımızda, öğretmenlerin değerler eğitimi sırasında öğrencilerine örnek olmaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Çengelci (2010) yapmış olduğu gözlemlerde, bir öğretmenin değer eğitiminde öğrencilerine model olmak için çalıştığını, değerler mevzusunda örnek olan öğrencilerini başka öğrencilerine örnek olarak gösterdiğinin sonucuna ulaşmıştır. Nitekim kendi bünyesinde bu değerleri bulundurmayan bir öğretmen adayının öğrencilere değerleri aktarma konusunda etkili olamayacağını düşünebiliriz. Ayrıca şunu da ifade etmek gerekir ki

insan çevresel faktörlerden çok etkilenebilen canlıdır. Şu anda bu değerlerin kendinde olduğunu düşünen birisi ileride bu değerleri olumlu yönde ilerletebileceği gibi olumsuz yönde de kullanabilir. Bir nevi değerler uzun sürede kazanılan duygular olsa da bazı çevresel faktörlerden ötürü zamanla toplumsal erozyona dönüşebilir.

Ankette ön plana çıkan maddelere bakıldığında, anketin sadece 3. maddesine “*Yaptığım deneyin sonucu beklenenden farklı çıksa da sonucu değiştirmem.*” öğretmen adayları son derece düşük cevaplar vermiştir. Anketin diğer maddeleri bariz bir şekilde yüksek çıkarken, bu maddenin oldukça düşük çıkması önemli bir tespittir. Öğretmen adayları bazı durumlarda sahip olduğu değer yargıları ile uyuşmayan eylemlerde bulunabileceğini dile getirmişlerdir. Bu durum üzerinde düşünülmesi gereken bir konu olarak dikkat çekmektedir. Nitekim değerler bir kişi için vazgeçilmez olarak algılsa da karşılaşılan yaşantılara bağlı olarak bireyin düşünceleri ve duyguları farklılaştırabilmektedir. Ancak bu araştırmada öğretmen adayları görüşlerini bu şekilde dile getirseler de bir öğretmen adayından beklenen her zaman görevini istenildiği şekilde yapması ve mesleğinin etik kurallarına uymasındır. Diğer bir deyişle her koşulda dürüst olarak öğrencilerine model olması beklenmektedir. Öğretmenlik meslek olarak sadece bazı bilgileri aktarmayı kapsamanın ötesinde bir süreç, genç nesile değerleri kazandırmayı da amaçlayan bir meslek konumundadır (Toprakçı, Bozpolat ve Buldur, 2010; Şentürk, 2009).

Öğretmen; mesleği konusunda yetkinliğini sağlamış kendisini mesleği konusunda geliştirmiş, yapmakta olduğu kutlu mesleğin çok fazla sorumluluğu olduğunu farkında olmalıdır (Yaman, Mermer ve Mutlugil, 2009; Şentürk, 2009; Pelit ve Güçer, 2006; Gözütok, 1999). Aydın’ın (2003) öğretmen mesleğiyle ilgili belirlediği değerler referans alındığında dürüstlük değeri öne çıkmaktadır. Özdemir ve Sezgin’in (2011), Aktepe ve Yel (2009), Altunay ve Yalçinkaya’nın (2011) yapmış oldukları araştırmalar sonucunda varmış oldukları sonuçlar da bu şekildedir. Balay ve Kaya’nın (2014) çalışmalarında eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının ahlaki değer yönelimleri dürüstlük boyutunda algıları orta düzeyde çıkmıştır. Dürüstlük değeri ve güven değeri insan etkisinin ağırlıkta olduğu eğitim örgütlerinde en çok aranan değerlerin ilk sırasında yer almaktadır. Dürüstlük, öğretmende sağlam bir karakterin bulunmasını; değerlerine, sözlerine ve eylemlerine karşı tutarlı davranmasını, öğrencileri için alınacak bir rol model ve sonuç olarak güven duyulan bir kişi konumunda olmasını sağlar (Schermerhon, Hunt ve Osborn, 2000; Arslan ve Çelik, 2009).

Anketteki değişkenler açısından elde edilen sonuçlara bakıldığında; sınıf, ikamet ettiği bölge, yakın çevrede fen bilgisi öğretmeni olup olmaması, anne ve baba mesleği, bölümü kaçınıcı girişte kazandığı, kardeş sayısı, bu bölümü niye seçtiği, bir fen bilgisi öğretmeninde en çok hangi değerin olması gerektiği açısından öğretmen adaylarının değer yargıları değişmemektedir. Ortaya çıkan bu sonuçta aslında değer yargılarının çok fazla değişkene bağlı olmadığını bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerler çoğu bireyler için yol gösterici ve pusula oldukları için ortak anlam teşkil etmektedir. Coşkun ve Yıldırım (2009) yaptıkları araştırmada anne ve babanın eğitim düzeylerinin, yaşanan yerin değer tercihlerine anlamlı bir fark olarak yansımadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak, Aydın (2003)’e göre de yaşanan yer, baba eğitim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi açısından anlamlı farklar elde edilmiştir. Altunay ve Yalçinkaya (2011)’in yaptıkları öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi konulu araştırmada, öğretmen adaylarının cinsiyet açısından benimsemiş oldukları değerler karşılaştırıldığında, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre tüm değer boyutlarına daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Bu durum değer yargıları hakkında yorum yaparken kesin genellemeler yapmamak gerektiği noktasında ipuçları da vermektedir.

Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkkılı (2008)' in yaptığı öğretmen adaylarının değer algıları ile ilgili çalışmada da güç değeri, evrensellik ve özyönelim değeri bakımından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur. Sarı'nın (2005)'in öğretmen adaylarının değer tercihleri çalışmasında, erkek öğretmen adayları tüm değer alanlarında bayan öğretmen adaylarından daha yüksek puan almışlardır. Bacanlı (2002), Saraçoğlu, Evin ve Varol'un (2004) yaptıkları araştırmalarda erkek öğretmen adaylarının değer puan ortalamaları bayan öğretmen adaylarınınkinden daha yüksektir.

Kaya, Küçüktağ ve Canpolat (2010)'ın yapmış oldukları çalışmada da kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaya nazaran manevi değerleri daha çok kabullendikleri bulgusu bir anlamda araştırma bulgularıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. Bu çalışmada da cinsiyet açısından kadın öğretmen adaylarının erkeklere göre daha olumlu görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir. Ancak cinsiyet değişkeninin etki etmediği araştırmalarda mevcuttur. Örneğin; Özmen, Er ve Gürgil (2012), Arslan ve Yaşar (2007)'in araştırmalarında öğretmenler arasında değerler ve değerler eğitimiyle ilgili fikirleri cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine Özkul'un (2007) çalışmasında cinsiyetler arasında değerler açısından ciddi farklılıklar görülmemektedir.

Diğer bir değişken açısından fen bilgisi dersinde değer eğitimi verilmesinin iyi olacağını düşünen öğretmen adaylarının değer yargıları ortalaması, verilmesinin diyenlere göre daha olumlu çıkmıştır. Bu durum gerek öğretmenin gerekse öğrencilerin deney yaparken bile bazı değerleri işin içine katarsa, o değerler dersle daha iyi bütünleşeceğine olan inancını göstermektedir. Öğretmenler, öğrencilere ders işlerken bir taraftan da değerleri verebilirse öğrencilerin bu değerleri benimsemesi ve davranışlarına dönüştürmesi daha kolay olacaktır. Bu bulgu, Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi (2007)'nin araştırma bulgularını desteklemektedir. Değerleri kendi bünyesinde barındıran bir öğretmen, bilerek veya bilmeyerek bu değerleri öğrencilerine kazandıracaktır.

Değer eğitimi sadece o değeri kazandırmak için uğraşılacak veya öğretilmeye çalışılan bir durum değildir. Hayatın her aşamasında iç içe geçmiş ve bütünleşmiş bir yapısı vardır. O yüzden gerek disiplinler arası bir yaklaşım sergileyerek gerek mevcut dersin etkinliklerini yaparken bu değerleri öğrencilere kazandırmak son derece önemlidir. Acat ve Aslan (2011)'nin ifadesiyle, "Türk Milli Eğitim Sistemi temel değerlere sahip ve karakter sahibi bireylerin yetiştirilmesini amaçlamaktadır". Sonucun bu şekilde çıkması, yani değer eğitimi verilsin diyen öğretmen adaylarının değer yargılarının yüksek olması, ders işlerken bu öğretmenlerin bir taraftan da değer eğitimi yapacağı anlamına gelmektedir. Kişinin bir şeylerle uğraşması, ona zaman ayırması, kişinin bir müddet sonra ondan etkilenebileceği kanısını doğurmaktadır. Diğer bir bakış açısıyla hisler duyguları, duygular düşünceleri, düşünceler de davranışları doğurur.

Sonuç olarak bu araştırma göstermiştir ki fen bilgisi öğretmen adayları olumlu değer yargılarına sahiptir. Fen bilimleri dersi değer eğitiminin öğrencilere verilebileceği uygun bir ders olmakla birlikte, bu derste değerlerle ilgili yapılacak etkinliklerin sayısının artırılması değerlerin içselleştirilmesi noktasında daha etkili ortamlar oluşturabileceği görüşüne varılabilir.

Öneriler

- Fen bilgisi öğretmen adaylarının değerlere ilişkin görüş ortalamaları "genellikle" aralığına denk gelmektedir. Bu durum olumlu olmasına karşın "her zaman" düzeyinde olmamasının sebepleri incelenebilir. Bu bağlamda gözlemler ve görüşmeler vasıtasıyla bilgi toplanıp ele alınan konuda derin bir inceleme yapılabilir.

- Yapılan araştırmanın sonucu olarak; fen bilgisi öğretmen adayları arasında değer yargılarının cinsiyet yönünden anlamlı bir farklılık gösterdiği, öğretmen adayları arasında kadınların erkeklere göre değer boyutlarına daha fazla önem verdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Yapılacak olan yeni araştırmalar veya benzer araştırmalarda, öğretmen adayları arasında erkeklerin değerlere önem verme boyutunda kadınlara nazaran daha olumsuz olmalarının nedenleri incelenebilir, bunun yanında eğitim-öğretim süreci içerisinde bunlara dikkat edilmesi sağlanabilir.
- Fen bilimleri dersinde değerler eğitime yönelik yapılacak etkinliklerin kişilere olumlu yönde katkı sağlayacağı gerçeğinden hareketle bu etkinliklerin sayısının artırılması sağlanabilir.
- Diğer branşlardan öğretmen adayları ile karşılaştırılmalı araştırmalar yapılarak farklı bir boyut getirilip daha çok veri sağlanabilir.
- Veli, yönetici, öğretmen ve öğrenci örneklemleri ile daha derinlemesine ve boylamsal araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Acat, M., B. ve Aslan, M. (2011). Okulların karakter eğitimi yetkinliği anketi (OKEYÖ). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (21), 7-27.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretileri yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (2), 403-414.
- Aktepe, V. ve Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (3), 607-622.
- Altunay, E. ve Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17 (1), 5-28.
- Aran, Ö. C. ve Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 12 (46), 151- 168.
- Arslan, Y., Çelik Z., Çelik E. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 113-124.
- Arslan, Z. Ş., ve Yaşar, F. T. (2007). Yükselen değer kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1 (1), 8-11.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin değer algısı: Konya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 121-144.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Balay, R. ve Kaya, A. (2014). Eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının ahlaki değer yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (28), 7-45.
- Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma* (6.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Beldağ, A. (2016). Values education research trends in turkey: A content analysis, *Journal of Education and Training Studies*, 4 (5), 101-112.
- Berkowitz, M. W.ve Bier, M.C. (2005). What works in character education. *Journal of Research in Character Education*, 5 (1), 29-48.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Kaya, M; Küçüktağ, İ ve Canpolat, E. (2010). "Öğretmen adaylarının değer algısı", 9. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010), Elazığ,1123-1126.
- Coşkun, Y., ve Yıldırım, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1 (6), 311-328.
- Çengelci, T. (2010). "İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması" (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.
- Dereli- İman, E. (2014). Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal gelişimine etkisi: Sosyal beceri, psikososyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14 (1), 249-268.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi* 6 (16), 69-91.
- Dilmaç, B., Deniz, M., ve Deniz, M. E. (2009). Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (18), 9-24.
- Dilmaç, B., Kulaksızoğlu, A. ve Ekşi, H. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler anketi ile sınanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (3), 1221-1261.
- Dönmez, B. ve Cömert, M. (2007). İlköğretim okulu öğretmenlerinin değer sistemleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5 (14), 29-59.
- Ekiz, D. (2003). Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş. *Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 2 (2), 1-18
- Gözütok, D. (1999). Öğretmenlerin etik davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 32 (1), 83-99.
- Gündüz, M. (2016a). Classifying values by categories. *Journal of Education and Training Studies*, 4(10), 212-220.
- Gündüz, M. (2016b). Determining categorically the values to teach the children in social studies lesson, *International Online Journal of Primary Education (IOJPE)*, 5 (1), 20-30.
- Halstead J. M., ve Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30, 169-202.
- Kolaç, E. ve Karadağ, R. (2012). "Türkçe öğretmen adaylarının "Değer" kavramına yükledikleri anlamlar ve değer sıralamaları". *İlköğretimOnline*, 11 (3), 762-777.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Bökeoğlu, Ö. Ç. (2006). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Kuş, D. (2009). *İlköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kuşdil, M. E ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76.
- Lickona, T. (1992). *Educating for character (How our schools can teach respect and responsibility)*. New York: Bantam Books.
- Lovat, T. (2011). Values education and holistic learning: Updated research perspectives. *International Journal of Educational Research*, 50, 148-152.

- Meydan, A. Ve Bahçe, A. (2010). “Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi”. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 20-37.
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 93-108.
- Neslitürk, S., Özkal, N., ve S., Dal (2015). 5-6 Yaş çocuklarının değer kazanım süreçlerine anne değerler eğitimi programının etkisi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 883-899
- Oğuz, E. (2012). *Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)-Değerler Eğitimi Sempozyumu Ek Özel Sayısı, 12 (2), 1309-1325.
- Özdemir, S. ve Sezgin, F. (2011). Öğretmen adaylarının bireysel ve örgütsel değerler ile öğrencilerde görmek istedikleri değerlere ilişkin önem sırası algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 1-21
- Özmen, C, Er, H. ve Gürgil, F. (2012). İlköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 297-311.
- Özkul, A. S. (2007). *Yaşam ve çalışma değerlerini etkileyen faktörler, S.D.Ü. öğrencileri üzerine bir çalışma* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Öztürk, D. ve Dilmaç, O. (2016). Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 224-237.
- Pelit, E., Güçer, E. (2006). “Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik dışı davranışa yönelten faktörlere ilişkin algılamaları.” *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 95-122.
- Saraçoğlu, A. S., Evin, İ. ve Varol, S. R. (2004). İzmir ilinde çeşitli kurumlarda görev yapan öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4 (2), 338-363.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun eğitim fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Schermerhon, J. R., Hunt, J. G. & Osborn, R. N. (2000). *Organizational behavior* (7th ed.). New York: John Wiley and Sons Inc,
- Senemoğlu, N. ve İşcan, D.C. (2009). İlköğretim 4. sınıf düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği. *Eğitim ve Bilim*. 34 (153),1-14.
- Şentürk, C. (2009). “Öğretmenlik mesleğinde etik”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 10(111), 25- 31.
- Tay, B., ve Yıldırım, K. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin veli görüşleri. *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*, 9 (3), 1499-1542.
- Tepecik, B. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Toprakçı, E., Bozpolat, E. ve Buldur, S. (2010). “Öğretmen davranışlarının kamu meslek etiği ilkelerine uygunluğu”. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 35-50.
- Turan, S. ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 227-259.
- Ulusoy, K. ve Arslan, A. (2016). Değerli bir kavram olarak “değer ve değerler eğitimi”. R. Turan ve K. Ulusoy (ed.) *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. (ss: 1-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Uzunkol, E. (2014). *Saygı ve sorumluluk değerinin öğretimi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yaman, E., Mermer, E.Ç. ve Mutlugil, S. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin etik davranışlara ilişkin görüşleri: Nitel bir araştırma, *Değerler Eğitimi*, 7 (17), 93-108.

- Yaşaroğlu, C. (2014). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 27, 503-515.
- Yazar, T. ve Yelken, T. Y. (2011). Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38), 79-98
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17), 109-128.
- Yılmaz, K. (2015). Öğretmenlerin örgütsel güven ve farkındalık algıları ile okulların etkililik düzeyleri (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.